

2022

Patrimoniul cultural din România înscris în lista UNESCO

PATRIMONIUL CULTURAL DIN ROMÂNIA Înscris în lista UNESCO

Această broșură face parte din seria de trei publicații realizate de Comisia Națională a României pentru UNESCO cu ocazia aniversării a 50 de ani de la adoptarea Convenției Mondiale UNESCO privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural

Convenția UNESCO 1972

Convenția UNESCO privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural s-a dezvoltat din fuziunea a două direcții inițial separate: prima axată pe conservarea siturilor culturale și cealaltă care se ocupa exclusiv de conservarea naturii.

Unul dintre evenimentele hotărâtoare a fost decizia de a construi barajul Aswan din Egipt, care urma să inunde valea unde era situat complexul arheologic de la Abu Simbel, o veritabilă comoară a civilizației egiptene antice. Astfel, în 1959, UNESCO a lansat o campanie internațională de intervenție arheologică în urma căreia complexul a fost mutat într-o zonă sigură. Intervenția a costat aproximativ 80 de milioane de dolari, jumătate din sumă fiind obținută din donațiile a aproximativ 50 de țări, fapt care a reliefat importanța solidarității și a responsabilității comune a națiunilor în conservarea siturilor culturale cu valoare deosebită. Acest succes a antrenat alte campanii de salvagardare cum ar fi salvarea Veneției și a lagunei sale (Italia), a ruinelor arheologice de la Moenjodaro (Pakistan) și restaurarea complexurilor templului Borobudur (Indonezia). În urma acestor demersuri, UNESCO a inițiat, cu ajutorul Consiliului Internațional pentru Monumente și Situri (ICOMOS), un

proiect de convenție privind protecția patrimoniului cultural.

Ideea de a îmbina conservarea siturilor culturale cu cele naturale a fost formulată într-o conferință ținută la Casa Albă, în 1956. Participanții au cerut constituirea unei entități care să stimuleze cooperarea internațională pentru a proteja „zonele naturale și pitorești și situri istorice ale lumii pentru prezentul și viitorul întregii omeniri”. În 1968, Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii (IUCN) a elaborat propuneri similare pentru membrii săi. Aceste propuneri au fost prezentate în 1972, la conferința Națiunilor Unite privind Mediul Uman de la Stockholm.

În cele din urmă, statele membre ale UNESCO au convenit asupra unui singur text și anume Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural, care a fost adoptată la Conferința Generală a UNESCO din 16 noiembrie 1972.

Principalul instrument al Convenției este Lista Patrimoniului mondial al umanității, unde figurează în prezent 1154 de situri, 897 culturale, 218 naturale și 39 mixte. În prezent, România are înscrise în această Listă 9 elemente. Aici vor fi prezentate doar cele culturale.

Frescă, Biserica Pătrăuți | Foto: Tudorel Ilie

Frescă, Biserica Pătrăuți | Foto: Tudorel Ilie

Patrimoniul cultural din România înscris în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO

■ BISERICI DIN MOLDOVA:

- Biserica „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul” din satul Arbore
- Biserica „Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Gheorghe” a Mănăstirii Humor
- Biserica „Buna -Vestire” a Mănăstirii Moldovița
- Biserica „Înălțarea Sfintei Cruci” din Pătrăuți
- Biserica „Sfântul Gheorghe” a Mănăstirii „Sfântul Ioan cel Nou” din Suceava
- Biserica „Sfântul Gheorghe” a Mănăstirii Voroneț
- Biserica „Învierea Domnului” a Mănăstirii Sucevița
- Biserica „Sfântul Nicolae” a Mănăstirii Probota

■ MĂNĂSTIREA HUREZI

■ SATE CU BISERICI FORTIFICATE DIN TRANSILVANIA:

- Situl rural Călnic
- Situl rural Prejmer
- Situl rural Viscri
- Situl rural Dârjiu

- Situl rural Saschiz
- Situl rural Biertan
- Situl rural Valea Viilor

■ CETĂȚILE DACICE DIN MUNȚII ORĂȘTIEI:

- Sarmizegetusa Regia - Grădiștea de Munte
- Cetatea dacică de la Costești Cetățuia
- Cetatea dacică de la Costești Blidaru
- Cetatea dacică Luncani-Piatra Roșie
- Cetatea dacică de la Bănița
- Cetatea dacică de la Căpâlna

■ CENTRUL ISTORIC SIGHIȘOARA

■ BISERICI DE LEMN DIN MARAMUREȘ:

- Biserica „Intrarea în Biserica Maicii Domnului” (Bârsana)
- Biserica „Sfântul Nicolae” (Budești)
- Biserica „Sfânta Paraschiva” (Desești)
- Biserica „Nașterea Maicii Domnului” (Ieud-Deal)
- Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” (Plopiș)
- Biserica „Sfânta Paraschiva” (Poienile Izei)
- Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” (Rogoz)
- Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” (Șurdești)

■ PEISAJUL CULTURAL MINIER ROȘIA MONTANĂ

BISERICI DIN MOLDOVA

Anul înscrierii: 1993. Completare: 2010

■ ■ BISERICA „TĂIEREA CAPULUI SFÂNTULUI IOAN BOTEZĂTORUL” (ARBORE) [1502]

Biserica „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul” din Arbore, cunoscută și ca Biserica Arbore, este o biserică ortodoxă construită în anul 1502 în satul Arbore, județul Suceava, de către hatmanul Luca Arbore. Lăcașul de cult este renumit pentru pictura murală în frescă, cu o deosebită valoare artistică ce împodobește atât interiorul cât și exteriorul, realizată de pictorul moldovean Dragoș Coman. Printre scenele prezente pe fațada sudică sunt de menționat Imnul Acatist și Ase-diul Constantinopolului de către Perși

■ ■ BISERICA „ADORMIREA MAICII DOMNULUI ȘI SFÂNTUL GHEORGHE” MĂNĂSTIREA HUMOR [1530]

Mănăstirea Humor cu hramurile Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Mucenic Gheorghe a fost construită în anul 1530. Datarea exactă a fost posibilă plecând de la inscripția în piatră aflată la intrarea în lăcașul de cult unde se poate citi că biserica a fost zidită în anul 1530 „cu cheltuiala și osteneala” logofătului Teodor Bubuic și a soției sale Anastasia, la îndemnul voievodul Petru Rareș. Mănăstirea Humorului este un ansamblu arhitectural complex care cuprinde:

Biserica „Adormirea Maicii Domnului” și „Sf. Gheorghe”, construită în 1530 și care figurează începând din

Biserica Mănăstirii Moldovița | Foto: Tudorel Ilie

1993 în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, Ruinele caselor mănăstirești, construcții care datează din secolul al XVI-lea - al XVIII-lea, Turnul lui Vasile Lupu, construit în 1641 și Turnul clopotniță, construit în secolul al XIX-lea. Construită în stilul moldovenesc, Mănăstirea a fost împodobită cu picturi în frescă, cromatica predominantă fiind cea a diferitelor nuanțe de roșu, culoare specifică acestei biserici.

■ ■ BISERICA „BUNA VESTIRE” MĂNĂSTIREA MOLDOVIȚA [1532]

Mănăstirea Moldovița, cu hramul „Buna Vestire”, a fost ridicată în anul 1532 de Petru Rareș, fiul lui Ștefan cel Mare, fiind una dintre cele mai vechi așezări călugărești.

Pictura interioară, realizată la cinci ani după ridicarea bisericii, reprezintă un excepțional document artistic al celor două domnii ale lui Petru Rareș. Unul dintre aspectele distinctive al Mănăstirii Moldovița îl constituie pictura exterioară, mai cu seamă cea de pe peretele sudic al bisericii care s-a păstrat în bune condiții. Se remarcă dominanța stilului post-bizantin, cu influențe gotice și renascentiste.

■ ■ BISERICA „ÎNĂLȚAREA SFINTEI CRUCI” (PĂTRĂUȚI) [1487]

Biserica „Înălțarea Sfintei Cruci” din Pătrăuți este o biserică ctitorită în anul 1487, de către domnitorul moldovean Ștefan cel Mare. Edificiul este considerat drept cea mai veche biserică ctitorită de domnitorul Moldovei care și-a păstrat până astăzi forma ei originală. Lăcașul a fost conceput pentru a găzdui un așezământ de maici care să aibă grijă de soldații răniți în războaie. Decorația exterioară este simplă, cu pereți tencuiți, în timp ce în interior scenele picturale redau imagini biblice precum Cavalcada Sfintei Cruci, scena Plângerii, prorocul Daniel sau Oastea Mucenicilor. Cartea de onoare a biserici păstrează semnăturile unor importante personalități care au vizitat-o în decursul timpului, între care pot fi distinse nume precum Nicolae Iorga sau George Enescu.

■ ■ BISERICA „SFÂNTUL GHEORGHE” MĂNĂSTIREA SFÂNTUL IOAN CEL NOU (SUCEAVA) [1522]

Mănăstirea Sfântul Ioan cel Nou a îndeplinit rolul de reședință mitropolitană a Moldovei (1522-1677), fiind în prezent reședință a arhiepiscopilor Sucevei și Rădăuților (din 1991). Aici se află moaștele Sf. Ioan cel Nou, aduse în anul 1589 de la Biserica Mărauți. Comple-

xul monastic cuprinde 5 obiective: Biserica „Sfântul Gheorghe” (1514-1522), care figurează în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, turnul clopotniță (1589), clișiarnița - paraclis (1629), stăreția (secolul al XIX - lea), corpul de chilii (secolul al XIX-lea). Istoricul mănăstirii începe din vremea Domnitorul Bogdan al III-lea al Moldovei (1504-1517) care a început în anul 1514 construirea unei noi biserici cu rol de catedrală mitropolitană, finalizată în anul 1522 de fiul său, Ștefăniță Vodă (1517-1527). În cadrul lăcașului a funcționat o școală teologică și tot aici au lucrat caligrafi, gravori în lemn și în metal, miniaturisti, precum și dascăli de greacă sau slavonă.

Biserica Mănăstirii Suceava | Foto: Tudorel Ilie

Biserica Mănăstirii Probota | Foto: Tudorel Ilie

■ Biserica „Sfântul Gheorghe” Mănăstirea Voroneț [1488]

Mănăstirea Voroneț, comparată adesea cu Capela Sixtină, reprezintă una dintre cele mai valoroase ctitorii ale lui Ștefan cel Mare. Biserica mănăstirii, cu hramul Sfântul Gheorghe, inclusă în Lista Patrimoniului Mondial

UNESCO, a fost ridicată în anul 1488, în numai 3 luni și 3 săptămâni, un veritabil record arhitectural pentru acea vreme. Legenda spune că Ștefan cel Mare a construit această mănăstire în semn de mulțumire pentru Daniil Sihastru. După înfrângerea de la Războieni din 1476, Ștefan i-a cerut sfatul pustnicului, acesta sfătuiindu-l să continue luptele cu turcii, prevestindu-i domnitorului o mare biruință. În amintirea acestei victorii a fost ridicată Mănăstirea Voroneț. Lăcașul de cult este cunoscut mai cu seamă pentru fresca Judecării de Apoi de pe perețele vestic considerată cea mai complexă abordare a temei din spațiul creștinismului răsăritean.

■ Biserica „Învierea Domnului” Mănăstirea Sucevița [1596]

Reprezintă ctitoria boierilor Movilești finalizată undeva în perioada 1583-1596. Perioada de înflorirea acestei mănăstiri are loc după revenirea pe tronul Moldovei a lui Ieremia Movilă (1595-1606) când se adaugă la biserica deja construită două noi pridvoare, noi case și ziduri de împrejmuire pentru mănăstire. Zidurile construite sunt masive având peste 100 m lungime, 3 m grosime și înălțimea de până la 6 m, având și turnuri de apărare. Din acest punct de vedere ea este una dintre cele mai fortificate mănăstiri din Moldova. Biserica acestui complex monahal, înscrisă în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, este tributară stilului arhitectural moldovenesc din secolele XV-XVI. Pictura a fost realizată de către frații Ion și Sofronie care au zugrăvit scene: „pleiada filozofilor antici”, „Asediul Constantinopolului”, reprezentări ale lui „Ioan Scărarul”. „Biserica mănăstirească de la Sucevița nu a suferit nici o modificare semnificativă de-a lungul istoriei sale. Ea păstrează în totalitate structura arhitecturală originală, de la sfârșitul secolului al XVI-lea și suita de picturi murale, atât exterioare cât și interioare”, se arată în descrierea oficială de pe site-ul UNESCO.

■ Biserica „Sfântul Nicolae” Mănăstirea Probota [1530]

Mănăstirea Probota a fost construită în anul 1530 de domnitorul Petru Rareș. Biserica mănăstirii are hramul Sfântul Nicolae. Edificiul a îndeplinit rolul de necropolă domnească a Moldovei, în secolele XVI și XVII, aici aflându-se mormintele domnitorilor Petru Rareș (1527-1538, 1541-1546) și Ștefan Rareș (1551-1552), al Doamnei Elena Rareș și ai altor membri ai familiei, în total 21 de morminte acoperite cu pietre tombale cu epigrafiile valoroase, printre care se numără și piatra de mormânt a Doamnei Oltea, mama lui Ștefan cel Mare. Ansamblul este alcătuit din 6 obiective: Biserica „Sfântul Nicolae”, datând din 1530, Clisiarnița și Ruinele caselor domnești, ridicate în același an, Ruinele clădirilor din incintă, secolele al XVI-lea-XVII, Turnurile de colț, secolul XVI și Zidul de incintă ridicat în 1550.

Biserica Mănăstirii Sucevița | Foto: Tudorel Ilie

Biserica Mănăstirii Suceava, interior | Foto: Tudorel Ilie

MĂNĂSTIREA HUREZI

Anul înscrierii: 1993

Fotografii: Tudorel Ilie

Mănăstirea Hurezi sau Horezu este considerată cea mai de seamă ctitorie a domnitorului din Țara Românească Constantin Brâncoveanu (1688-1714) iar împreună cu schiturile care alcătuiesc ansamblul monahal este cel mai reprezentativ complex de arhitectură aparținând stilului brâncovenesc. Aceasta a fost inclusă în Lista Patrimoniului Mondial în anul 1993.

Lucrările la acest edificiu au început în anul 1690 și au fost încredințate de către domnitorul Brâncoveanu vărului său Părvu Cantacuzino și continuate de ispravnicul Cernica Știrbei. Ansamblul monahal a fost realizat progresiv, întâi biserica propriu-zisă a mănăstirii, aflată în centrul incintei cu hramul Sfinții Împărați Constantin și Elena, urmată de biserica bolniței, ctitorită de doamna Maria, soția domnitorului Brâncoveanu, în anul 1696. Ulterior s-au adăugat și două schituri, schitul „Sfinților Apostoli”, ctitorit de starețul mănăstirii Ioan Arhimandritul în 1698 și Schitul Sfântului Ștefan, ctitorit de fiul cel mare al domnitorului în 1703.

Pe lângă elementele de ordin arhitectural, unice în sud-estul Europei, școala de pictură murală și de icoane care a funcționat în cadrul mănăstirii în secolul al XVIII-lea era renumită în toată regiunea balcanică.

Cetatea Viscri | Foto: Cristian Radu

SATE CU BISERICI FORTIFICATE DIN TRANSILVANIA

Anul înscrierii: 1993. Completare: 1999

Sub acest titlu sunt înscrise în Lista Patrimoniului Mondial șapte localități a căror trăsătură comună este păstrarea structurii și imaginii istorice, asociată cu prezența, pe teritoriul așezării, a unei biserici fortificate exemplară pentru acest fenomen arhitectural tipic satelor de colonizare săsească din Transilvania.

Deși fiecare biserică fortificată constituie o soluție defensivă specială, acestea pot fi grupate în trei tipuri:

- **I.** Bisericile cu incintă fortificată, tipice pentru zona plată a Țării Bârsei, au instalațiile defensive dispuse aproape exclusiv pe incintă, biserica fiind puțin sau deloc fortificată. Cea mai autentică imagine a acestui tip de fortificare este oferită de biserica cu incintă fortificată din Prejmer.
- **II.** Bisericile fortificate, tipice pentru zonele colinare, au elementele defensive dispuse aproape în egală măsură pe biserică și pe incintă. Bisericile au fost restructurate: navele laterale au fost desființate, deasupra navei principale au fost ridicate etaje de apărare, turnul vestic a fost transformat în reduit, iar corul a fost suprapus de un bastion. Biserica a fost înconjurată cu o incintă fortificată. Remarcabile pentru complexitatea amenajărilor defensive sunt biserica din Valea Viilor și incinta triplă a bisericii din Biertan. La Viscri, fortificația cuprinde în modul cel mai egal și armonios atât incinta cât și biserica.
- **III.** Bisericile-reduit, apărute la sfârșitul secolului al XV-lea, constituie ultima etapă în evoluția fortificării bisericilor. Au fost construite biserici dotate dintru început cu o multitudine de instalații defensive și incinte mai puțin fortificate. Prima biserică-reduit a fost cea construită în Saschiz, în 1496.

Modul de protejare a comunităților prin fortificarea bisericilor a fost preluat de așezările secuiești din vecinătate, exemplară pentru această influență fiind biserica fortificată din Dârjiu.

Spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, bisericile fortificate și-au pierdut funcția defensivă. Ele au focalizat însă în continuare viața comunităților, concentrând, la interior sau în jurul lor, clădirile de folosință comună sau pe cele cu destinație specială ale comunităților: primăria, școala confesională, sala comunală, casa parohială evanghelică și casele predicatorilor. **(sursă INP)**

Biserica fortificată Călnic | Foto: Tudorel Ilie

Biserica fortificată Prejmer | Foto: Tudorel Ilie

Biserica fortificată Biertan | Foto: Tudorel Ilie

Biserica fortificată Dârjiu | Foto: Tudorel Ilie

■ ■ SITUL RURAL CÂLNIC

Cetatea Câlnic se află în județul Alba și a fost inițial construită ca o reședință nobiliară, la mijlocul secolului de către familia nobililor Kelling. Ea a fost concepută ca un donjon masiv, înconjurat de ziduri masive, cu un turn spre sud și un turn al porții pe latura nordică. Sistemul de apărare era întregit de șanțul cu apă ce înconjura cetatea. Donjonul este un turn masiv cu două etaje și cu pivniță de vinuri la subsol. Astăzi adăpostește o expoziție cu piese vestimentare, obiecte tradiționale din lemn sau lut. În 1430 cetatea a fost vândută comunității țăranilor din Câlnic. Aceștia au mai adăugat o centură de zid, au fortificat turnul Porții, iar în curtea interioară

au ridicat o capelă. În capelă se păstrează fragmente de frescă de la începutul secolului al XI-lea iar pe latura de vest se conservă tribuna de lemn decorată cu panouri pictate în stil floral transilvănean.

■ ■ SITUL RURAL PREJMER

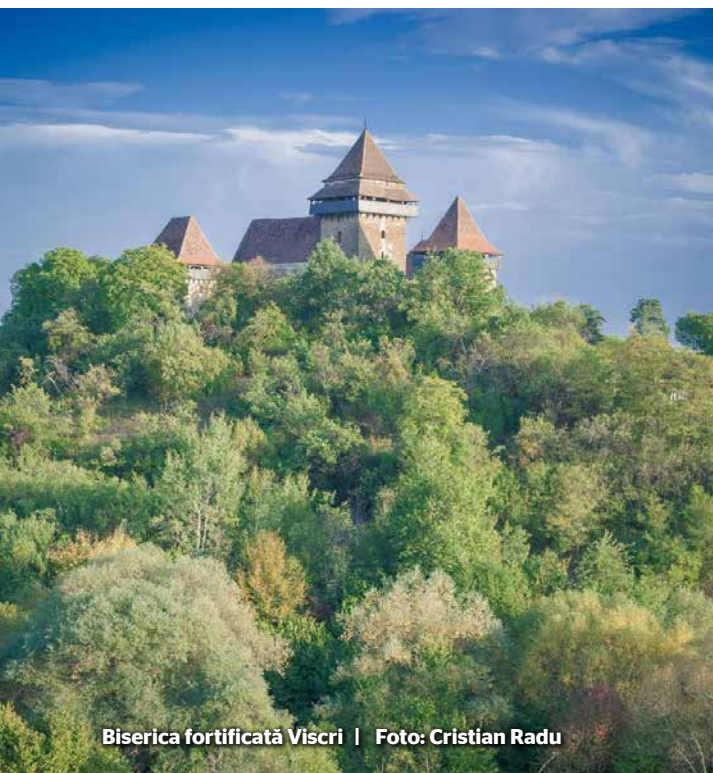
Biserica se află în satul cu același nume, în județul Brașov, Transilvania și a fost construită în secolul al XIII-lea de către cavalerii teutoni. Cetatea care înconjoară biserica are ziduri de 3-4 metri grosime și 12 metri înălțime.

Pe partea interioară a zidului sunt construite camere de locuit. În aceste camere erau păstrate proviziile de

Biserica fortificată Câlnic | Foto: Tudorel Ilie

hrană și lucrurile de valoare. Încăperile erau folosite ca locuință pe timp de război. Demn de luat în seamă este faptul că existau și două „camere de școală”, care asigurau posibilitatea continuării procesului educațional și în vreme de război.

Biserica fortificată Viscri | Foto: Cristian Radu

■ SITUL RURAL VISCRI

Biserica se află în satul Viscri, comuna Bunești, județul Brașov, Transilvania și a fost construită în secolul al XIII-lea de coloniștii sași. Când au colonizat zona, aici a existat o mică bazilică romană. În timp ea a suferit mai multe transformări.

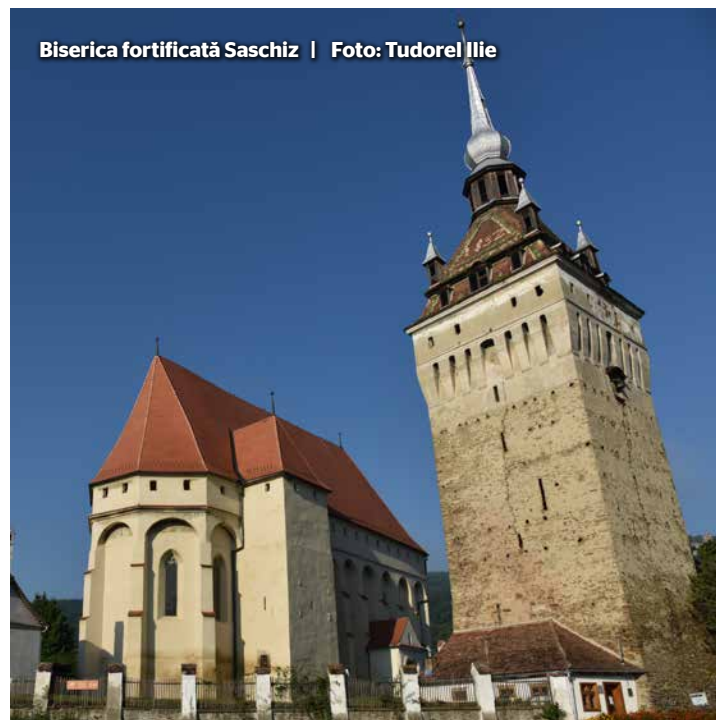
Biserica actuală din Viscri este o biserică în stil romanic lărgită în secolul al XVI-lea, cu numeroase elemente artistice valoroase, alcătuită din două incinte clădite din piatră de carieră și de râu, două turnuri, două bastioane. Muzeul cu două etaje din interiorul cetății deține numeroase obiecte: țesături, piese de mobilier, port popular transilvănean, obiecte meșteșugărești din Viscri.

■ SITUL RURAL DÂRJU

Biserica se află în satul cu același nume, județul Harghita și a fost construită în secolele XIII - XIV.

Inițial a fost bazilică romană, biserica dobândind forma actuală în secolul al XV-lea. De o mare valoare sunt frescele, distruse în mare parte care înfățișează legenda Sfântului Ladislau. Zidul de protecție are o înălțime de 5 metri, iar biserica de 20 metri.

În structura fortificației există spații de depozitare a alimentelor în care sătenii își adăposteau hrana, cereale și carne.

Biserica fortificată Saschiz | Foto: Tudorel Ilie

Biserica fortificată Dârjiu, interior | Foto: Tudorel Ilie

■ SITUL RURAL SASCHIZ

Biserica evanghelică din Saschiz, județul Mureș a fost construită în secolul XIII-lea. În onoarea regelui Ștefan I al Ungariei, biserica romanică a fost fortificată în 1493. Ea este construită în stil gotic, de tip sală, cu pietre de carieră și întărită cu 22 contraforturi.

Lucrările au fost finalizate în 1525. Turnul bisericii, având inițial funcția de turn de apărare, seamănă cu turnul cu ceas din Sighișoara. Aspectul actual al edificiului datează din 1832.

■ SITUL RURAL DIN BIERTAN

Biertan este una dintre primele localități locuite de sașii din Ardeal, fiind atestată din 1224. Cetatea a fost atestată în anul 1397. Biserică de tip hală, fiind așezată chiar în centrul localității, este înconjurată de trei rânduri de ziduri de incintă cu șase turnuri și trei bastioane medievale, a fost construită între anii 1486 - 1524.

Altarul a fost realizat de meșteri din Viena și Nürnberg, cu cele 28 de panouri pictate, fiind cel mai mare din țară. Impresionant mai este și amvonul și mobilierul

realizat la începutul secolului XIV și decorat cu ornamente gotice. Ușa sacristiei dispune de un sistem complex de 19 încuietori și a fost realizată de meșteșugarii sași în 1515.

■ SITUL RURAL VALEA VIILOR

Localitatea a fost menționată pentru prima dată în secolul al XIII-lea, dată la care începe colonizarea sașilor în această zonă. Așezarea a avut mai multe nume de-a lungul timpului: Wurmloch, care se traduce prin „gaură de șarpe” sau Baromlaka în limba maghiară, tradus prin locuință pentru vite. Numele de Valea Viilor a fost folosit abia începând din secolul al XIX-lea.

În secolul al XIV-lea, aici s-a început construirea unei biserici în stil gotic care ulterior a fost fortificată pentru a face fața atacurilor mongolilor.

Biserica din Valea Viilor deține un valoros patrimoniu artistic. Putem enumera: stranele de lemn care datează din 1528, realizate în stil gotic, altarul, datat 1779, operă a sculptorului Stephan Folberth din Sighișoara precum și baldachinul de deasupra amvonului (1746) și orga (1708), ambele de inspirație barocă.

CETĂȚILE DACICE DIN MUNȚII ORĂȘTIEI

Anul înscrierii: 1999

Gândite ca un sistem de fortificații împotriva cuceririi romane și realizate în tehnica cunoscută ca murus dacicus, cu influențe elene adaptate condițiilor zonei, cele șase cetăți au fost ridicate între secolul I înainte de Christos și secolul I după Christos. Aceste cetăți dacice reprezintă sinteza unică a unor influențe culturale externe și a unor tradiții locale în privința tehnicilor de construcție și a arhitecturii militare antice.

■ CETATEA DACICĂ DE LA SARMIZEGETUSA REGIA - GRĂDIȘTEA DE MUNTE

Cea mai cunoscută și mai bine conservată este Sarmizegetusa Regia. Situl, întins pe o suprafață de aproximativ 4,5 kilometri, a fost, începând cu a doua jumătate a secolului I înainte de Christos, capitala Regatului Dac și totodată principalul centru politic, religios, economic și militar al lumii dacice. În cadrul sitului pot fi identificate trei tipuri de vestigii arheologice: fortificațiile, realizate din blocuri de calcar, edificiile de cult, între care se remarcă altarul de andezit, construcție unică în Dacia, precum și amenajările civile care cuprind rămășițe ale unor locuințe și ateliere meșteșugărești.

■ CETATEA DACICĂ DE LA COSTEȘTI - CETĂȚUIE

Aceasta era o cetate întărită, cu un pronunțat caracter defensiv, cu rolul de a apăra calea de acces spre cetatea Sarmizegetusa Regia. În interiorul cetății au fost

Cetatea dacică de la Costești Bldaru | Foto: Irinel Cîrlănu

săpate și două cisterne, una pe latura de est, cealaltă la vestul platoului.

O altă categorie importantă de monumente ce au fost ridicate de daci aici sunt cele patru temple. Trei din ele se găsesc înafara cetății, iar unul în interior, toate edificiile având plan patrulater și coloane de lemn. Templul din interior a fost demontat de daci în preajma celui de-al doilea război daco-roman, iar o parte din plinte au fost folosite ca sprijin al bazei valului cetății.

Cetatea a fost distrusă definitiv în al doilea război de cucerire a Daciei de către romani din anii 105-106.

■ CETATEA DACICĂ DE LA COSTEȘTI - BLIDARU

Potrivit istoricilor, cetatea a fost ridicată în două etape. Întâi a fost construită incinta estică, în formă de trapez neregulat, ce avea la colțuri patru turnuri patrulater, intrarea făcându-se prin turnul de sud-vest. Tot în această etapă, cel mai probabil în a doua jumătate a sec. I a. Chr. sau chiar de la sfârșitul sec. I a. Chr., au

fost ridicate două turnuri, unul în interiorul fortificației și altul în exterior. În etapa a doua, pe parcursul sec. I p. Chr., cetatea a fost lărgită spre vest. Distrugerea cetății a avut loc în timpul celui de-al doilea război cu Traian, din anii 105 - 106.

■ CETATEA DACICĂ DE LA LUNCANI - PIATRA ROȘIE

Istoria cetății se întinde pe un secol și jumătate, de la fondarea ei - probabil sub Burebista - până la sfârșitul regatului dac. Cetatea a căzut în mâinile romanilor ce se îndreptau spre Sarmizegetusa Regia venind dinspre Valea Streiului. Clădirile au fost incendiate, zidurile doborâte iar cetatea a rămas necunoscută până pe la începutul secolului al XIX-lea. O piesă aparte o reprezintă masca de bronz a unui personaj feminin (cunoscut ca „Bendis de la Piatra Roșie”), foarte probabil de factură celtică. Alături de masca de bronz, arheologii au mai descoperit piesele de armament și harnașament precum și tipare pentru turnat obiecte din bronz.

Cetatea dacică de la Căpâlna | Foto: Tudorel Ilie

■ CETATEA DACICĂ DE LA BĂNIȚA

Construită în secolul I î.C. - 106 d.C, cuprindea în interior un turn de veghe și locuire care permitea ținerea sub observație a zonei. Fortificația cuprinde mai multe construcții cu caracter militar: ziduri de incintă, turnuri, platforme de luptă, valuri de apărare din piatră, lemn și pământ care au fost construite pe terasele dealului. Au fost descoperite două ziduri, în stil murus dacicus, de mari dimensiuni. Materialele arheologice descoperite aici sunt reprezentate, cu precădere, de fragmentele ceramice provenite de la vase de mici dimensiuni, precum cești sau căni dar și vase destinate păstrării proviziilor. Sunt prezente și piesele din fier, de la materialele de construcție până la unelte și arme, însă într-o cantitate ceva mai redusă în comparație cu celelalte cetăți dacice din Munții Orăștiei. De asemenea, în interiorul cetății sau în zonele adiacente, arheologii au descoperit și obiecte din metal prețios, precum o brățară și o fibulă din argint, monede etc.

■ CETATEA DACICĂ DE LA CĂPÂLNA

Fortificație militară complexă, cetatea făcea parte din salba de fortificații ce apărau Sarmizegetusa, adică centrul administrativ al Daciei. Aceasta era apărată de ziduri groase din piatră cioplită și se întindea pe terase, fiind înconjurată de șanțuri și apărată de un val de pământ în formă de semilună. Istoricii consideră că Cetatea de la Căpâlna a fost ridicată în timpul lui Burebista.

În perimetrul cetății s-au găsit vase ceramice, în special cele folosite pentru gătit dar și calapoade din lut folosite la modelarea vaselor sau instrumente întrebunțate la torsul lânii.

Obiectele din fier sunt numeroase și variate: unelte de făurărie (ciocane, clești, dălți), tâmplărie (topoare, bărzi) sau agricole (brăzdar de plug, sape, seceri) materiale de construcție (cuie, ținte, scoabe), obiecte de întrebuințare curentă (vase, strecurători, cuțițe) sau arme (pumnale, vârfuri de sulițe și săgeți).

CENTRUL ISTORIC SIGHIȘOARA

Anul înscrierii: 1999

Întemeiată în jurul anului 1190 și atestată documentar în 1280, Sighișoara a fost inițial o cetate fortificată ridicată de coloniștii germani pentru a păzi granițele regatului Ungariei. Este singurul oraș din Europa locuit neîntrerupt de la origini și până în prezent.

Din cele 14 turnuri și 4 bastioane, la care se adaugă zidul cetății, construite progresiv până în secolul al XV-lea, astăzi se mai păstrează doar 9 turnuri și 3 bastioane, acestea purtând numele breslelor din cetate.

Emblema care domină cetatea este Turnul cu ceas sau Turnul orelor, fortificație construită în secolul al XIV-lea, având o statură impresionantă de peste 60 de metri, care se remarcă prin detalii arhitecturale baroce, similare cu cele ale Catedralei Sfântul Vitus din Praga. Ceasul care împodobește turnul a fost adus în 1648 din Elveția și este decorat cu o serie de figurine de inspirație mitologică care simbolizează cele șapte zile ale săptămânii.

Pe lângă fortificații, Sighișoara adăpostește și numeroase edificii de cult, între care se remarcă Biserica din Deal, unul dintre cel mai importante monumente ale orașului. Nu în ultimul rând, centrul istoric al orașului găzduiește și o serie de locuințe ale meșteșugarilor care dau un farmec aparte locului, dar și Casa Vlad Dracul, unde, afirmă unii istorici, s-ar fi născut domnitorul Vlad Țepeș.

Cetatea Sighișoara | Foto: Tudorel Ilie

Cetatea Sighișoarei, vedere de ansamblu | Foto: Irinel Cîrlănar

Biserica din Deal | Foto: Irinel Cîrlănar

Stradă în Sighișoara | Foto: Irinel Cîrlănar

BISERICI DE LEMN DIN MARAMUREȘ

Anul înscrierii: 1999

■ Biserica „INTRAREA MAICII DOMNULUI ÎN BISERICĂ” (BÂRSANA) [1720/1805]

Biserica „Intrarea Maicii Domnului în Biserică” din satul Bârsana a fost construită în 1720 apoi strămutată și reconstruită pe alt amplasament în 1805, fenomen des întâlnit în Maramureș. Tehnica arhitecturală utilizată este cea a bârnelor asamblate în sistem „block-bau”. Pictura interioară a fost realizată în 1806 de către meșterii zugravi Toader Hodorși Ion Plohod, demonstrând puternice influențe ale barocului și rococo-ului, influențe care se regăsesc de altfel și în piesele de mobilier din interiorul lăcașului de cult. Din punct de vedere iconografic pot fi remarcate scene foarte detaliate ale Genezei și Patimilor, dar și fragmente din Judecata de Apoi.

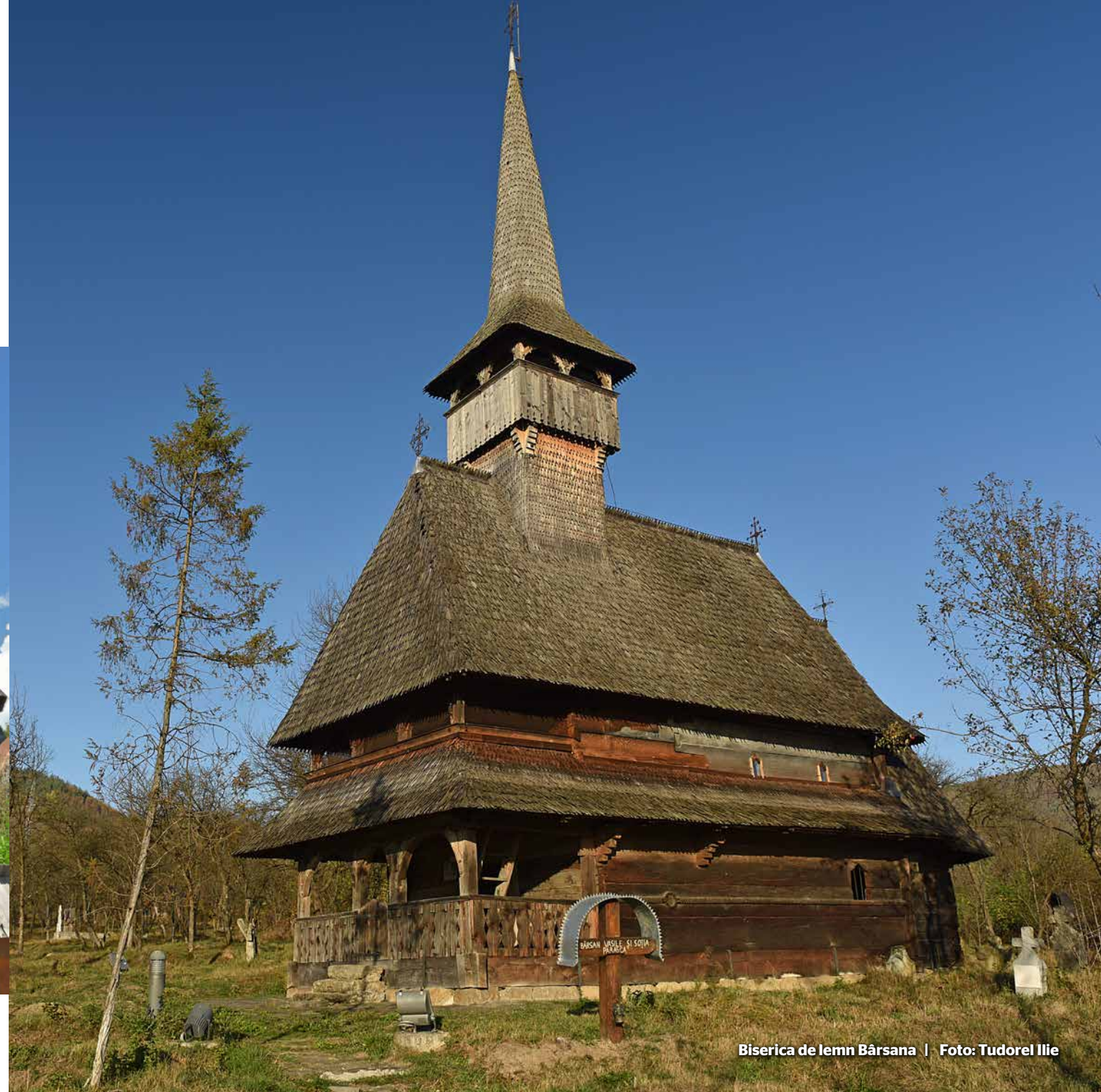
■ Biserica de lemn „SFÂNTUL NICOLAE” (BUDEȘTI) [1643]

Biserica din Budești-Josani, cu hramul Sfântului Nicolae, a fost construită, din lemn de stejar și de brad, în anul 1643 și este unul dintre cele mai impresionante lăcașe de cult, fiind concepută să adăpostească aproximativ 300 de enoriași și având o turlă monumentală de 26 de metri, înconjurată de 4 turle mai mici, dispunere care este specifică edificiilor religioase din piatră. În bi-

serică se păstrează un mare număr de icoane pe lemn, majoritatea datând din secolul XVII-XVIII, dar și o impresionantă colecție de icoane pe sticlă. De asemenea biserica adăpostește cămașa de zale a haiducului Pinteza care, spune legenda, a lăsat în grija bisericii cămașa de zale și coiful, după o luptă împotriva tătarilor. Icoanele mobile și o serie de icoane prăznicare au fost pictate de Alexandru Ponehalski, în 1762, în timp ce pictura altarului a fost realizată de Ianoș Opriș, în 1812.

Biserica de lemn din Budești, Josani | Foto: Tudorel Ilie

Biserica de lemn Bârsana | Foto: Tudorel Ilie

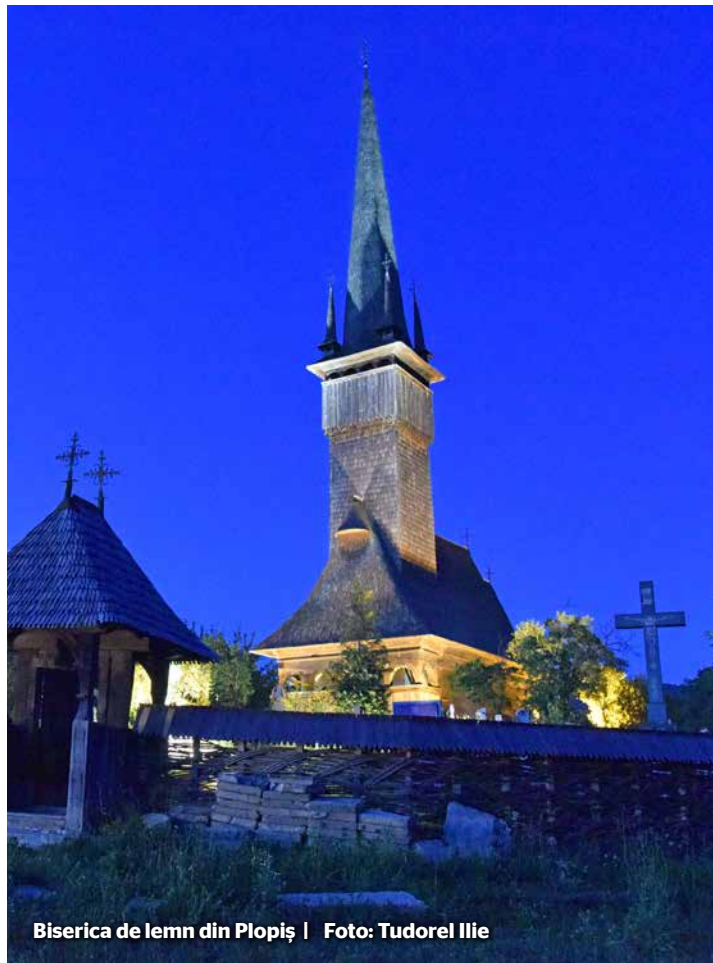
Biserica de lemn din Desești | Foto: Tudorel Ilie

■ ■ BISERICA DE LEMN „CUVIOASA PARASCHIVA” (DESEȘTI)

[cca 1770-1780]

Nu se cunoaște cu exactitate anul în care a fost ridicată biserica de lemn, însă indicațiile istorice plasează acest moment în a doua jumătate a secolului XVIII, anul probabil fiind 1770 sau, după alți autori, 1780. Lăcașul de cult a fost ridicat pe cheltuiala fruntașilor satului și al soțiilor acestora. Există ceva mai multe inscripții în

legătură cu pictura murală și a iconostasului. Aflăm din acestea că Radu Munteanu, zugrav localnic, originar din Ungureni, Țara Lăpușului, este pictorul principal, alături de Gheorghe Vișovan. Biserica înscrisă în Lista Patrimoniului Mondial adăpostește paisprezece icoane pictate în tempera pe suport de lemn. Una dintre icoane, cea care îl reprezintă pe Iisus Pantocrator, este realizată în secolul al XVII-lea, iar celelalte datează din sec. XVIII.

Biserica de lemn din Plopiș | Foto: Tudorel Ilie

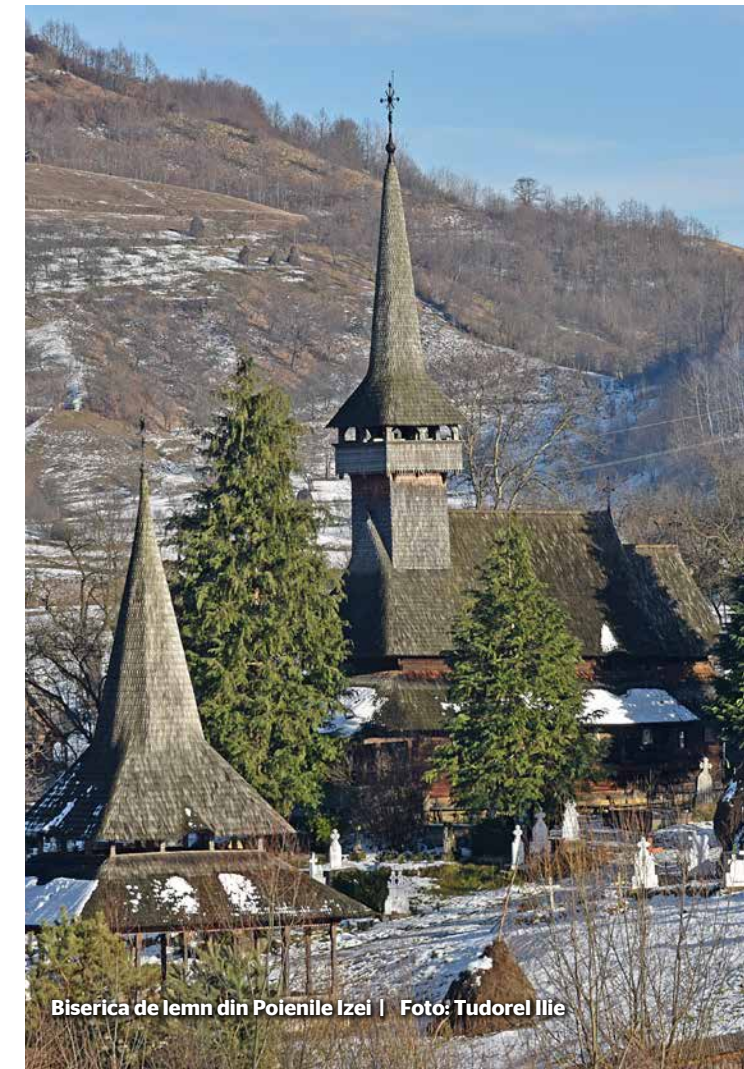
■ ■ BISERICA DE LEMN „NAȘTEREA MAICII DOMNULUI” (IEUD-DEAL) [cca 1620]

Ieudul este cunoscut pentru cele două biserici de lemn, însă cea „de pe deal”, impresionează atât prin diversitatea concepției cromatice cât și prin ingeniozitatea arhitecturală, fiind construită la începutul secolului al XVII-lea. Datarea exactă a momentului construcției bisericii a stârnit numeroase polemici. Pe baza unui studiu dendrocronologic (datare pe baza inelelor copacilor), efectuat de cercetători de la Universitatea Lund din Suedia și de la Institutul Islandez pentru Cercetări Forestiere, s-a stabilit că lemnul din care e făcută biserica a fost tăiat în perioada 1610-1620. Prin comparație cu alte biserici de lemn din aceeași perioadă, biserica Ieud Deal face parte din categoria ansamblurilor eclesiastice mari. Pictura interioară a fost realizată de Alexandru Ponehalschi, cel mai probabil în 1782. În naos, tema principală este Judecata de Apoi care se desfășoară pe peretele de apus. În podul bisericii de la Ieud a fost găsit în anul 1921 Codicele de la Ieud sau Zbornicul de la Ieud, document ce a iscat polemici fiind considerat de unii istorici prima scriere românească.

■ ■ BISERICA „SFINȚII ARHANGHELI MIHAIL ȘI GAVRIL” (PLOPIȘ) [1789]

Biserica din lemn de stejar din Plopiș, cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril a fost ridicată în anul 1789 pe locul unei biserici mai vechi. Deși lucrările de construcție au fost încheiate în 1798, sfințirea lăcașului a avut loc abia în anul 1811. Conform unui document istoric, sfințirea a fost realizată în prezența celor 49 de familii care au contribuit la ctitorirea ei. Pe lângă document, au fost găsite și 49 de monede, fiecare reprezentând contribuția fiecărei familii-ctitor. Pictura Bisericii de lemn din Plopiș a fost realizată la începutul

secolului al XIX-lea, fiind semnată de Ștefan Zugravul, meșter originar din Șisești. Astăzi, mai sunt vizibile doar câteva fragmente din pictura sa: pe bolta naosului sunt înfățișate Sfânta Treime și scene din Ciclul Patimilor și din Apocalipsă. Planul bisericii din Plopiș este aproape identic cu cel al bisericii din Șurdești, similaritatea formelor arhitecturale precum și a decorațiilor interioare au întărit ipoteza că cele două biserici ar fi fost realizate de același meșter, Ioan Macarie.

Biserica de lemn din Poienile Izei | Foto: Tudorel Ilie

■ Biserica Preacuvioasa Paraschiva (Poienile Izei)

[1604]

Potrivit fișei de înscriere în Patrimoniul Mondial, biserica din Poienile Izei datează din 1604 și a cunoscut mai multe faze de construcție. Prima fază poate fi surprinsă în partea de jos a pereților, și în planul pătrat al altarului, o caracteristică de construcție a celor mai vechi clădiri din lemn. Acest detaliu arhitectural o face de altfel să fie unică din acest punct de vedere în grupul de biserici incluse pe lista UNESCO.

În secolul al XVII-lea, au fost înălțați pereții de lemn, naosul (încăperea principală) a fost acoperit cu o boltă semicirculară și interiorul a fost pictat. Pridvorul care protejează intrarea a fost adăugat mai târziu, către prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Biserica a fost pictată în întregime în 1794 conform mențiunii din inscripția de la piciorul bolții din naos, desfășurată pe peretele din părțile de sud, est și nord: „s-a început pictarea acestei sfinte biserici în timpul vieții înălțimii sale împăratul Franz și a excelenței sale episcopul Andrei Bacevski”. Tema principală este „Judecata de Apoi”, care ocupă peretele de Vest și de Nord. În inventarul artistic al edificiului se găsește un proscomidiar (mobilă liturgică pe care sunt așezate vasele de cult), datat 1785, realizat de zugravul Radu Munteanu.

■ Biserica de Lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” (Rogoz)

[1663]

Biserica situată pe valea râului Lăpuș, și a fost construită de către obștea satului, la puțină vreme după invazia tătară de la 1661, eveniment evocat de inscripția de la intrare: „de când au fost în robie Ardelu”. Pictura bisericii a fost realizată în anul 1785, după cum o atestă inscripțiile, în caractere chirilice, păstrate în

Biserica de lemn din Rogoz | Foto: Tudorel Ilie

altar, de către zugravii Radu Munteanu și Nicolae Man. Reprezentanțele iconografice cuprind teme din Vechiul și Noul Testament.

■ Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” (Șurdești)

[1766]

Biserica de lemn din Șurdești a fost construită în 1766 de meșterul constructor Ion Macarie și se distinge prin dimensiunile impresionante ale turnului ridicat peste intrare care îi conferă o eleganță unică. Înălțimea turnului este aproximată la 54 de metri iar înălțimea totală a bisericii ajunge la 72 de metri, fapt care o plasează printre cele mai înalte edificii de cult realizate din lemn din toată Europa.

Biserica își sărbătorește hramul în ziua Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril. Pictura interioară a bisericii datează din 1783. Altarul a fost pictat de către zugravul Ștefan, naosul de către zugravul Stan iar pronaosul probabil de către un ucenic al acestuia din urmă. În cimitirul care înconjoară biserica, se găsesc mai multe morminte de piatră în stil romanic, în formă de sarcofag.

Biserica de lemn din Șurdești | Foto: Tudorel Ilie

Biserica de lemn din Desești, interior | Foto: Tudorel Ilie

PEISAJUL MINIER ROȘIA MONTANĂ

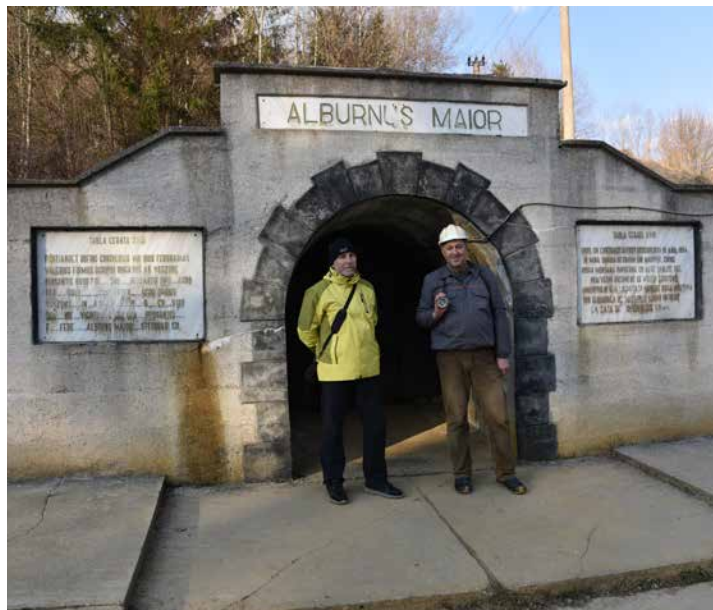
Anul înscrierii: 2021

Dosarul Roșia Montană a fost înscris în Lista Indicativă a României în toamna anului 2016 și a fost înaintat în mod oficial UNESCO la începutul anului 2016. După un proces îndelungat, pe 27 iulie 2021, Comitetul Patrimoniului Mondial a luat în unanimitate decizia înscrierii Roșiei Montane în Lista Patrimoniului Mondial al Umanității precum și în Lista Patrimoniului Mondial în Pericol, consemnându-se astfel vulnerabilitatea sitului precum și necesitatea luării unor măsuri urgente de protecție.

În documentația UNESCO se arată că Roșia Montană este „cel mai important, extins și divers din punct de vedere tehnic complex subteran minier al antichității romane, împreună cu zonele de exploatare a minereului, zone de locuit, zone sacre, necropole”.

Cunoscută în antichitate sub numele de Alburnus Maior, Roșia Montană a reprezentat un centru minier de extracție al aurului din Dacia Romană. Specialiștii au estimat că pe durata dominației romane, întinsă pe mai mult de un secol și jumătate, din regiune romanii ar fi extras câteva sute de tone de aur.

Din acest sistem de exploatare roman se mai păstrează astăzi aproximativ 7 kilometri de galerie, la care se adaugă peste 80 de kilometri de galerii săpate în perioada medievală și în epocă modernă.

Biserica Mănăstirii Voroneț, picturi murale | Foto: Tudorel Ilie

Biserica Mănăstirii Sucevița, picturi murale | Foto: Tudorel Ilie

